

BESZÁMOLÓ A DEBRECENI REFORMÁTUS NAGYKÖNYVTÁR TEVÉKENYSÉGÉRŐL

(melyet jórészt előírt kötelességeink mellett vállalunk)

A Kollégák nagy többségének vannak személyes emlékei a Tiszántúli Református Egyházkerületi Nagykönyvtár-ról és a Kollégium Gyűjteményeiről, mondandóm értelmezéséhez mégis szükséges néhány összefüggés és számszerű adat. Annál is inkább, mert ezek az adatok évről évre változnak. A közelmúltban általunk megvalósított programok és pályázatok jelentős része **közművelődési feladatokkal, az idegenforgalommal, egy ún. „látogatóbarát fejlesztéssel”** kapcsolatos, ezért is tudatosítani szeretném, hogy a Nagykönyvtár **nem önmagában** létezik. A Tiszántúli Református Egyházkerület Gyűjteményei (a 600 ezer kötetes könyvtár, a közel 17 000 tárgyat őrző Múzeum, és a 2000 folyóméternyi forrást gondozó Levéltár) szorosan együttműködnek: a könyvtár és a múzeum az idegenforgalom, a látogatók fogadása sőt kiállítások rendezése terén is elválaszthatatlanok egymástól. **A négy kiállító tér közül kettő a könyvtár, kettő a múzeum területén van.**

A teljesítményre utaló adatok akkor mondanak valamit, ha a létszám is látszik mögöttük, tehát a kérdés akkor kezelhető a maga helyén, ha a hallgatóság azt is tudja, hogy a különféle hőstetteket

vagy mulasztásokat hányan követik el: jelenleg a Nagykönyvtárban **11 fő dolgozik 8 órában, 3 fő négy órában.** Ha arra gondolunk, hogy tíz évvel ezelőtt (takarítókkal, teremőrökkel és könyvkötővel) együtt csak a Nagykönyvtárban **huszonketten** voltunk, a létszámcsökkenés megrendítő, de egyházi vonatkozásban így is a terebélyesebb intéz-

mények közé tartozunk. A pontos viszonyítás alapja a munkatársak terhelése lehet, erről annyit, hogy mindnyájan 2-3 szerepkört látunk el. (Ami engem illet: korábban három külön személy volt a könyvtár, a múzeum és a három gyűjteményi ág közös igazgatója.)

Az iménti könyvtári személyzeti összképet jelentősen módosítja az a körülmény, hogy a **Múzeum a Könyvtár nélkül működésképtelen volna**, itt tudniillik **teljes munkaidőben** mindössze egy 77 éves pénztáros és egy takarító dolgozott, ezen túl rajtam kívül egy 4 órás titkár és egy 4 órás pályázati munkatárs tartozik a Múzeum állományába (az utóbbi egyébként a Nagykönyvtár pályázatait is intézi, a pályázatokon kívül csupán a hátrányos helyzetű látogatói csoportok /csökkent látók, értelmi fogyatékosok stb./ akadálymentesítésének ügyeivel tud foglalkozni). Emellett még megbízási szerződés alapján mindössze **hetente fél napban, (szomba-**

tonként) egyetlen személy végzi a számítógépes múzeumi szoftver adatbevitelét, korrigálja a régi tárgyleíró kartonokat.

Lássuk a száraz tényeket: az elmúlt években beiratkozott **olvasóink száma mindig meghaladta az ezer főt.** 2010-ben a szabadpolcos és a belső olvasótermet **összesen 14 928 használó** vette igénybe, 1530 fő Internetezett. Az ODR-ben (Országos Dokumentumellátó Rendszer) **214** könyvtárközi kérést teljesítettünk, ezt pusztá makacsságból végezzük, minden ellenszolgáltatás nélkül.

Munkatársaimmal a rendszeres bibliográfiai tájékoztatás mellett évek óta könyvtárbemutató foglalkozásokat tartunk általános iskolásoktól főiskolás csoportokig, az utóbbiaknak szakmai gyakorlatot is tartunk, sőt könyvtárszakos hallgatók csoportos képzését is végezzük.

A tíz évvel ezelőtt jellemző, 3000-4000 tétel körüli évenkénti gyarapodásunk az elmúlt években fokozatosan 2000 kötet alá csökkent, ezek jelentős része is ajándék. Ennek ellenére 2010-ben komoly értéket képviselt Gárdonyi Zoltán zeneszerző és Szilágyi Ferenc irodalomtörténész könyv-, és kéziratgyűjteménye, az utóbbit az előzetes rendezés után, a közeljövőben vehetjük át. Az OPAC katalógusban jelenleg **198 384** számítógépes bibliográfiai rekordunk található. (Tavaly szeptemberi adat, azóta több ezerrel gyarapodtunk.)

Digitalizált régi és ritka állományunk illetve kézikönyveink teljes szövegét a

<http://digit.drk.hu> címen jelenítettük meg az Interneten. 2010-ben készült el a Zsol-tár c. folyóirat digitalizálása Fekete Csaba kollégánk 70. születésnapja alkalmából.

Közművelődési tevékenységünk, kiadványaink, kiállításaink:

A várossal közművelődési megállapodást kötöttünk. Jelképes összegről van szó, de néhány rendezvény költségeire elég lehet, elősegíti

kiadványaink megjelentetését, ráadásul feljogosít közmunkás alkalmazására! Ebből a városi támogatásból jelent meg Fekete Csaba: *Első konfirmációs ágendánk* c. munkája. A napokban készült el *Tanulmányok Kálvinról és magyarországi jelenlétéről* c. kötetünk, amelynek teljes nyomdai előkészítését új munkatársunk, Bálint Ágnes végezte.

A Debreceni Grafikus Művészek Ajtosi Dürer Körével is van együttműködési megállapodásunk. (Múzeumok éjszakáján például linómetszést tanítottak gyermekeknek, **múzeumi boltunkat el látják** sokszorosított grafikával. Alkotásaikból legutóbb a **Megváltó** c. kiállítást rendeztük meg.

Kiállításainknál maradva, legutóbb 2011. május 16-án **a 450 éves a Debreceni Nyomda** c. kiállítást rendeztük meg, a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtárral, a Déri Múzeummal, a Debreceni Irodalmi Múzeummal, a Megyei Levéltárral, és a Megyei Könyvtárral közösen, de mi törtük az utat. A rendezés, a forgatókönyv, a látványterv és a kiállítási vezető

kiadvány megfogalmazása az én feladatom volt.

Állandó kiállításaink **látogatóinak** száma (az iskolai kirándulások visszaesése miatt) a korábbi 30 000 fölötti létszámról néhány év alatt közel 30 %-al csökkent. (Véleményem szerint egyetlen marketin-

ges-közönségszolgálati munkatárssal elérhetnénk egy kb. 50 ezres látogatottságot, ami azt jelenti, hogy munkabére többszörösen megtérülne.)

Abból az adat-

ból is következtethetünk erre, hogy a **Múzeumok éjszakáján (a sajtóban történő komolyabb előkészítéssel)** évek óta 2000 fő fölött fogadunk látogatót **Mi volt a tavalyi programunk?**

Múzeumok éjszakája:

- **Ignác Rózsa emlékkiállítás** (Színésznő, író, az *Anyanyelve magyar* c. bestseller és más sikeres művek alkotója, az író fia, Makkai Ádám professzor megnyitásával).

- **El Camino**, egy zarándokút képei, Kocsis István Tamás fotóművész képei egy compostelai zarándoklatról.

- **270 éves a Kántus c.** kiállításunk ekkor még látható volt, melyet a különleges alkalom tiszteletére **zenés tárlatvezetéssel** tetéztünk. (A Kántusnak dedikált műveket is előadták, Szokolai Sándor és mások műveit.)

- több hullámban voltak **orgonakoncertek**, (jövőre éjfélkor is lesz.)

- sikerük volt a **könnyed programoknak**, mint a tógapróba, gerundiumos erőpróba, a spanyolviasz felfedezése (melyre hosszú tömött sorok váraoztak, még a felnőttek is, hogy régi pecsétnyomót viaszba nyomhassanak).

- **Állati történetek** címmel a debreceni grafikusművészek új kiállítása volt látható.

- **Gyermekprogramok**

terén voltunk talán a legerősebbek, volt bagolyvári foglalkozás igazi baglyokkal, cserépbárány készítés, gipszöntés, korongozás, lufibohóc, művészi grafikai technikák gyakorlása, végül az állati történetek folytatásaként linómetszés. Éjfélig sorban állás volt!

ténetek folytatásaként linómetszés. Éjfélig sorban állás volt!

- Részleteket mutattunk be az ördögös **Hatvani professzor fizikai kísérleteiből** (a szilárdtestfizikai tanszék professzorának részvételével) olyan tömeg jelenlétében, hogy egy tűt nem lehetett volna leejteni...

- A Kollégium udvarán pedig dr. **Valter Blues Társasága zenélt.**

A nézőszám 2500 fő volt. **Kérdés, hogy miért érdemes** mindezt csinálni? Mert mi magunk is tanulunk, kipróbáljuk ötleteinket, ráadásul élvezik a kollégák, mert a teljesítmény tudata, a jól végzett munka öröme is képes jó munkahelyi közérzetet adni.

Pályázatok:

A közelmúltban ismét sikerült több jelentős pályázatot nyernünk. Közülük egy **10 milliós összeg** elsősorban a számítógépes fejlesztést segíti, (TIOP 1.2.3)

illetve **néhány százezres** összegeket hozó restaurálási és egyéb pályázatok mellett egy könyvtárhasználat lehetőségét, képességét fejlesztő, más szóval **olvasóvá nevelést segítő, szolgáltatásaink bővítését**, könyvtárhasználati órák tartását, és különféle rendezvényeket támogató (TÁMOP 3.2.4.) **19 milliós** pályázatunk teljesítésének utolsó harmadához közeledünk,

- Az első pályázati évben **98 könyvtárhasználati órát** tartottunk, **rendhagyó órát, 14-et!** (Volt akadémikus is az előadók között...)

A **szolgáltatások bővítése** alatt mit értünk? Folyamatban van nálunk a kölcsönzési korlátozás részbeni feloldása. Eddig a Debreceni Egyetem tanárainak, bármelyik debreceni felekezet lelkészeinek, és a tiszántúli református lelkészeknek kölcsönöztünk. A legújabb döntés értelmében egy **100 000 kötetes állományrész** vonatkozásában bárkinek kölcsönözni fogunk.

- Internetező gépek száma 5-ről 10-re növekszik, a jövőben csökkent látók hangos dokumentumokat is használhatnak.

Hamarosan bevezetjük az **elektronikus kölcsönzést**, biztosítjuk a távhasználatot, a hosszabbítási lehetőségét és a 24 órás távoli elérhetőséget,

- folytatjuk az örökségvédelmi szempontú **digitalizálást**,

- **9000 új rekord erejéig adatbázis fejlesztést vállaltunk!**

Honlap fejlesztést végzünk, folyamatos frissítéssel, katalógushasználati útmutatót adunk, helyismereti és kulturális informá-

ciókat közlünk, elkészül a Honlap angol verziója, idegen nyelvű anyagokat közlünk.

A közeljövőben több forduló vetélkedőket rendezünk,

író-olvasó találkozókat szerveztünk, az utóbbi kategóriában olyan programjaink voltak, mint a **Böjte Csabával** folytatott

beszélgetés, (melynek során a lépcsőház is megtelt)

Kányádi Sándor és a Kalácsa együttes szereplése, (enynyi ember talán még soha sem ült a Díszterem padlóján Debrecenben)

Szilágyi István Kossuth-díjas író

estje, hamarosan következik Kubassek János, Kobzos Kiss Tamás szereplése.

Ez a tevékenységsorozat **folyamatos sajtójelenléte**t biztosít számunkra, prospektusunk jelent meg, plakátok százait helyeztük el és 2900 szórólapunk készült pályázati pénzből...

Egy elsősorban iskolai programokat, köztük vetélkedők szervezését segítő **6 milliós** pályázatunk teljesítése előtt állunk. (TÁMOP 3.2.11.) Célja: az iskolán kívüli tanulás és művelődés elősegítése. Feltétele volt minimum 5 együttműködési megállapodás megkötése oktatási intézményekkel.

Iskolákkal és egy óvodával kötött szerződés alapján 44 nem formális képzési alkalmunk lesz, vetélkedők, témanapokkal, szakkörökkel. Egy általános iskola felső tagozata számára 24 alkalommal tartunk szakköri foglalkozást a Debreceni Kollégium és a magyar irodalom kapcsolatáról,

történelmi és művelődéstörténeti témákról, a reformációról, 1848-ról.

A debreceni református óvodának 2 témanapot tartunk, játékos formában, sok énekléssel, játékkal, az egyházi ünnepek témakörében.

Két gimnázium számára félévente 2-2 kollégiumtörténeti vetélkedőt szervezünk.

Fogadjuk a tanulók 60 %-ában hátrányos helyzetű **dévaványai** református általános iskola növendékeit.

TIOP (1.2.2.) pályázatunkkal **21,5 M forintot nyertünk kiállításaink megújítására**, de sajnos ezzel az összeggel EAOP pályázatunk miatt nem élhettünk, mert felhasználása ellentétes lett volna a nagyobb pályázat kiírásával.

Épület felújítás: Kezdetben volt egy **2,5 milliárdos** rekonstrukciós terv a Kollégium három épületszárnyára. Jelenleg csak a Nagytemplom felőli főépület látogatóbarát átalakítása van folyamatban, egy **440 milliós vállalkozás**. Ennek az épületnek a zömét a Gyűjtemények foglalják el, és bizonyára ezt a pályázatot sem nyertük volna el, ha nem jön a Nagykönyvtár drámai beázása.

Az építkezés sok költözködéssel járt, és mint tudjuk magán jellegű költözés esetén is a könyvekkel van a legtöbb gond. Hónapok óta romok között, zajban dolgozunk, de már vannak nyilvánvaló eredmények:

- **új tömör raktárak épültek,**
- **akadálymentesítés történt, lift épült!**
- **Tágas látogatófogadó terünk lesz, ruhahatárral,** ahol egy LCD képernyő segítségével a Kollégium nagy diákjai Szabó

Magda, Móricz Zsigmond és sokan mások köszöntik majd a látogatókat.

- **Büfé és emléktárgybolt létesült,**
- **végre lesz tágas időszaki kiállító terünk,**
- **múzeumpedagógiai és könyvtári órák tartására is alkalmas, minden technikával felszerelt tanteremünk!** Végül, de nem utolsón sorban lesz egy marketinges, közönségszolgálatl foglalkozó turisztikai munkatársunk!

A megváltozott helyzetben újra kell gondolkunk, mit szeretnénk mondani látogatóinknak, környezetünknek, a magyar társadalomnak. Nem kell azzal fáradoznunk (mint sok új in-

tézménynek), hogy felépítsük a Kollégium „mitosztát”, mert az viszonylag széles körben él és hat. Csupán szinten kell tartanunk. Egy közösség kiállításokon is megmutathatja önmagát. Egyházi közegben hajlamosak vagyunk a marketing, PR, és menedzsment eljárásokra legyinteni. Kétségtelen, hogy a marketinges mentalitás leegyszerűsít, de el kell ismernünk azt, hogy ezzel a szemlélettel hatékonyan lehet nemzetközi cégbirodalmakat, üzletágakat vagy egész országokat működtetni. Érdemes tehát eltanulnunk, ami ezekből az eljárásokból vállalható.

Az eredetinel minden téren jobb állapotok kialakítására törekszünk. Ennek a célnak a szolgálatába állítható a **minőségbiztosításra** való áttérés szándéka a Nagykönyvtárban. Miért lehet hasznos a Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer alkalmazása egy egyházi könyvtár számára? Eljőhet az idő, amikor bizonyos típusú pályázatokra csak az EU által

elfogadott közös minőségirányítást bevezető, minősített könyvtárak pályázhatnak. Nem lehetetlen, hogy egy olyan típusú döntési helyzet előtt állunk, mint annak idején, a **nyilvános könyvtári státusz vállalásakor**. Másodszor úgy érzem, hogy a saját vezetői munkámban az **ellenőrzésre** kevesebb időm és energiám marad a kelleténél, ennek a minősítési eljárásnak pedig a csoportos és egyéni önértékelés áll a középpontjában, önértékelési táblák és egyébek révén.

A fenntartóval egyeztetve meg kell jelölnünk az irányt, átlátható célokat kell adnunk, ezt közös munkával olyan dokumentumokban rögzíteni, mint a küldetési nyilatkozat és a jövőkép, majd közösen kidolgozunk egy részletes tervet, melyet együttesen figyelemmel kísérünk, és pontos ütemtervek szerint végrehajtunk. Azaz a csalánt nem személy szerint és egyedül a vezetőnek kell pusztá kézzel gyomlálnia, a kínos feladat közösen vállalt tevékenységgé alakul, (becsületesev neve minőségfejlesztő munkacsoport) a teendővel optimális esetben az egész kollektíva azonosul, ehhez megkapja a szükséges ösztönzést.

A vállalkozás nem reménytelen. Nálunk minden éles helyzetben működik a csoportmunka. Másként nem tudtuk volna végrehajtani, mindazt, amit eddig felso-roltam. Raktárosunknak is egyetemi diplomája van, és az Oratóriumban gimnáziumi osztályoknak képes előadásokat tar-

tani. A gyűjteményeknél eddig **4 munkatársnak van PhD-j**a. Bálint Ágnesnek folyamatban van, **ő lehet az ötödik**, de Oláh Róbert, aki az év ifjú könyvtárosa volt nemrég, szintén képes megszerezni. A társulatnak tehát van „sütnivalója,” **nem-kem pedig az a feladatom, hogy a légkör ösztönző és lehetőleg stressztől mentes legyen, mégis kizárjam azoknak a jelenségeknek a beszüremkedését, amelyekkel nem tudok, vagy nem akarok azonosulni.**

Azzal kezdtem, hogy azokról a dolgokról fogok beszél-

ni, melyeket **fő tevékenységeink ellátása mellett vállaltunk**, és az elmúlt percekben talán az is kiderült, hogy nem holmi periférikus pótcselekvésekről van szó. Sőt, ha olyan részletekre gondolok, mint a kulturális terek tágabbra nyitása, 24 órás elérhetőség, digitális tartalomszolgáltatás bővítése, hátrányos helyzetű csoportok jobb kiszolgálása (csökkent látóknak hangos könyvekkel, tapintható tárgyakkal...) a szolgáltatások gyorsaságának és minőségének javítása, iskoláknak iskolán kívüli lehetőségek rendszeres és folyamatos biztosítása hivatalos megállapodások alapján, a programok és az azokat végző szakemberek képzése, kiderülhet, hogy olyan körben forgolódtunk, amely egyáltalán nincs távol a korszerűség egyes könyvtári kritériumaitól. Tehát előre menekültünk.

Gáborjáni Szabó Botond
Debreceni Református Nagykönyvtár

